

1987-01-01

ภาษาในเคียวเงิน

กัลยาณี สิตสุวรรณ

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/jletters>

Part of the [Arts and Humanities Commons](#)

Recommended Citation

สิตสุวรรณ, กัลยาณี (1987) "ภาษาในเคียวเงิน," *Journal of Letters*: Vol. 19: Iss. 1, Article 11.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/jletters/vol19/iss1/11>

This Thesis Abstract is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Letters by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์

ภาษาในเคียวเงิน

กัลยาณี สัตสุวรรณ

Language Usage in Kyōgen

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณคดีญี่ปุ่น

มหาวิทยาลัยวอชิงตัน ซีแอตเทิล สหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1986

ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ Professor Dr. Richard N. McKinnon

เคียวเงินคือละครตลกคลาสสิกของญี่ปุ่นที่แสดงสลับระหว่างละครโน (Noh) สองเรื่อง เพื่อเป็นการผ่อนคลายและเปลี่ยนอารมณ์ เคียวเงินเป็นละครตลกที่เก่าแก่ที่สุดของญี่ปุ่น ที่มีพัฒนาการเต็มรูปแบบ และยังเป็นละครเก่าแก่ที่สุดที่ใช้ภาษาพูด (colloquial) เคียวเงินเป็นละครสั้น ๆ ง่าย ๆ ที่มีบทเจรจาระหว่างตัวละครเพียง 2-3 ตัว ประกอบกับการแสดงท่าทาง (gesture) ไม่มีดนตรีหรือนักร้องช่วยเสริมการแสดงเหมือนละครโน และโดยปกติตัวเอกจะไม่สวมหน้ากาก

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาภาษาที่ใช้ในเคียวเงิน ที่ทำให้เคียวเงินมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากละครประเภทอื่น ๆ

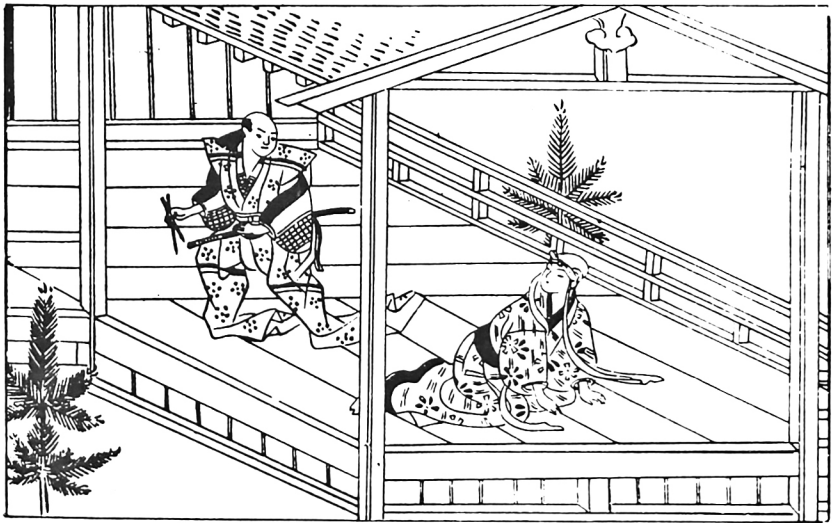
วิทยานิพนธ์แบ่งเป็น 5 บท บทแรกเป็นบทนำที่กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเคียวเงินที่มีอายุกว่า 600 ปี ตลอดจนถึงบทละครเคียวเงินที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาด้วยปาก (oral transmission) ราว 200 ปี ก่อนที่จะบันทึกลงเป็นตัวอักษรภายหลัง และเกริ่นถึงภาษาที่ใช้ในเคียวเงิน อันได้แก่คำสุภาพที่แสดงความยกย่อง (keigo) คำเลียนเสียงธรรมชาติ (giseigo & gitaigo) และการเล่นคำ

บทที่สองกล่าวถึงคำสุภาพที่แสดงความยกย่อง (keigo)¹ ในเคียวเงิน ในสังคมญี่ปุ่นตั้งแต่โบราณมาจนถึงปัจจุบัน จะมีการใช้ภาษาสุภาพที่แสดงความยกย่องระหว่างคนที่มีฐานะทางสังคมแตกต่างกัน เช่น นายกับคนใช้ คนใช้จะต้องใช้

¹ คำสุภาพที่แสดงความยกย่อง (keigo) นี้ รวมทั้งคำยกย่อง (sonkeigo) คำถ่อมตน (kenjogo) และคำสุภาพ (teineigo)

คำพิเศษเวลาพูดกับนาย เป็นการยกย่องให้เกียรติ แสดงความเคารพนาย คำพวกนี้เรียกว่า sonkeigo ในขณะเดียวกันเมื่อเอ่ยถึงตนเองก็จะใช้คำถ่อมตน (kenjogo) ในเคียวเงินที่มีบทเจรจาเป็นสำคัญนั้น จะเห็นการใช้คำสุภาพที่แสดงความยกย่องได้อย่างชัดเจน คนใช้จะใช้คำสุภาพที่แสดงความยกย่อง (keigo) เวลาพูดกับนายเสมอ แต่นายเองไม่จำเป็นต้องใช้คำพวกนี้กับคนใช้ แต่จะพูดภาษาธรรมดาหรือภาษาที่มีลักษณะออกคำสั่ง ในเคียวเงินซึ่งถือกำเนิดในราวปลายศตวรรษที่ 14 ต่อกับต้นศตวรรษที่ 15 นั้น ภาษาที่ใช้เป็นภาษาของสมัยนั้น keigo ก็ต่างไปจาก keigo ในภาษาญี่ปุ่นปัจจุบัน เช่น ในสมัยนั้น บุรุษสรรพนามมีจำนวนมากกว่าปัจจุบัน แต่ละคำบ่งถึงระดับความเคารพซึ่งต่างกัน ฉะนั้นจึงมีการแยกใช้ให้เหมาะสมกับฐานะทางสังคมของแต่ละคน จากการศึกษาบทละครเคียวเงินหลาย ๆ เรื่องพบว่า ในหมู่คนที่มีความฐานะทางสังคมสูง เช่น นายหรือเจ้าของที่ดิน ภาษาที่ใช้มีระดับความเคารพยกย่องสูงกว่าภาษาที่ใช้ในหมู่คนที่มีความฐานะทางสังคมต่ำ เช่น พวกคนใช้ กล่าวคือ คนชั้นสูงพูดจาสุภาพกว่าคนชั้นต่ำ และพบว่าการเปลี่ยนคำสรรพนามจากระดับหนึ่งเป็นอีกระดับหนึ่งนั้น สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครในเรื่องด้วย

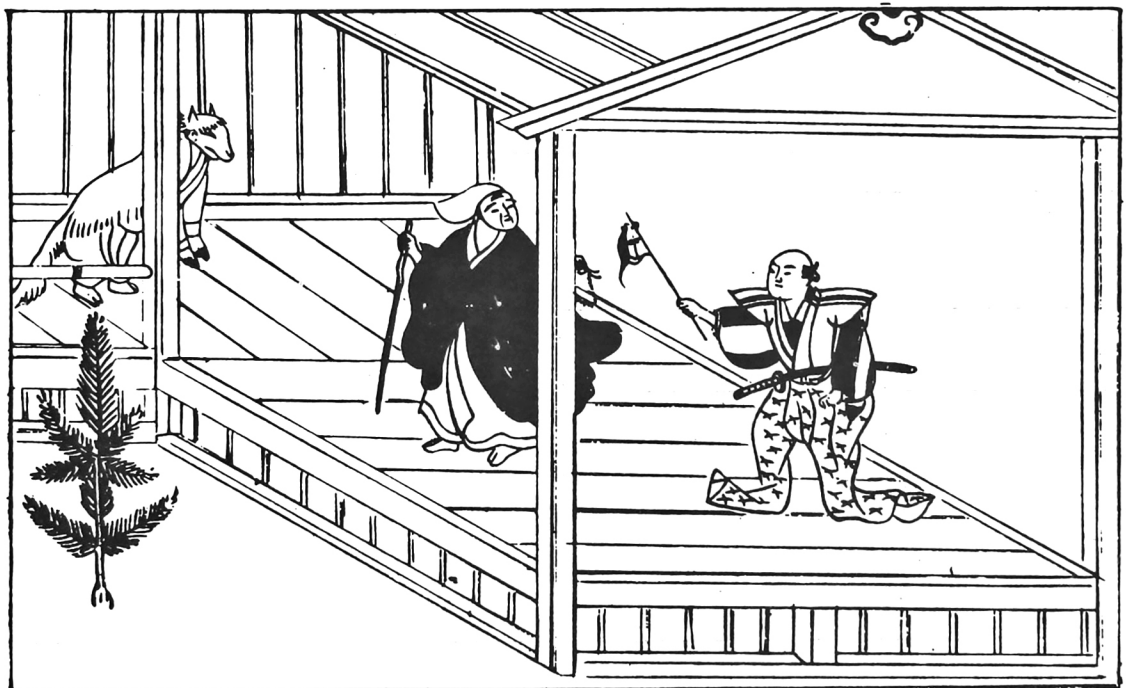
บทที่สาม กล่าวถึงคำเลียนเสียงธรรมชาติ (giseigo) ที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า onomatopoeia คำพวกนี้พบมากในบทละครเคียวเงิน giseigo ในภาษาญี่ปุ่นคลุมไปถึง getaigo ด้วย (ภาษาอังกฤษใช้ว่า mimesis) ซึ่งเป็นคำวิเศษณ์ขยายกริยา การที่เคียวเงินเป็นละครสั้นง่าย ไม่อาศัยแสงเสียงใดๆ ช่วย ทำให้เป็นหน้าที่ของนักแสดงที่จะต้องเปล่งเสียงประกอบการแสดง (sound effect) ด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น เวลาที่ขโมยใช้เลื่อยตัดรั้วต้นไม้ให้ขาดออกจากกันเพื่อเข้าไปขโมยแต่งในสวน นักแสดงทำท่าเลื่อยรั้วไม้ โดยใช้พัดซึ่งพกประจำจนเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องแต่งกายนั้นต่างเลื่อย ปากก็ทำเสียงเลียนเสียงเลื่อยไม้ จนกระทั่งรั้วขาดหลุดออกจากกัน บนเวทีไม่มีรั้ว มีแต่นักแสดงใช้พัดทำท่าเลื่อยรั้วอยู่ โดยมีเสียงประกอบที่นักแสดงเปล่งออกมาเอง นี่เป็นลักษณะพิเศษของเคียวเงิน คำเลียนเสียงธรรมชาติ (giseigo) นี้ มีมากมายในภาษาญี่ปุ่น มักเป็นคำหลายพยางค์และเป็นคำซ้ำเสียงสระและพยัญชนะ เมื่อเอ่ยซ้ำ ๆ กันอย่างมีจังหวะจะโคนจะกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ขึ้น แม้จะไม่เข้าใจภาษาแต่กริยาประกอบกับเสียงของนักแสดงจะเรียกเสียงหัวเราะได้เสมอ คำเลียนเสียงธรรมชาตินี้ทำให้การแสดงละครตลกเคียวเงินดูสมจริงสมจัง ส่วนคำ gitaigo ที่เป็นคำวิเศษณ์ขยายคำกริยานั้น ก็มีมากมายในภาษาญี่ปุ่นเช่นกัน เมื่อนำมาใช้ขยายคำกริยา จะช่วยพรรณนาให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นว่ากริยานั้น ๆ เป็นอย่างไร ในละครเคียวเงินซึ่งแสดงบนเวทีเดียวกับละครโน ไม่มีฉาก สถานการณ์ทุกอย่างเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตามคำบอกเล่าของนักแสดงบนเวที ฉะนั้นการใช้ gitaigo ในบทสนทนาจะทำให้ผู้ชมสร้างจินตภาพได้ชัดเจนขึ้น ฉะนั้นคำ giseigo และ gitaigo จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องใช้มากในละครเคียวเงิน เพื่อเพิ่มความสมจริงสมจัง ตลอดจนให้จังหวะ เพิ่มสีสันและภาพพจน์ที่ชัดเจน

จากเรื่องคานาโกะ จิตรกรคลั่งรัก

บทที่ 4 กล่าวถึงการเล่นคำในละครเคียวเงิน เคียวเงินบางเรื่องมีการใช้กริยาท่าทาง (gesture) เป็นส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดอารมณ์ขันและเรียกเสียงหัวเราะ แต่บางเรื่องใช้ภาษาเป็นส่วนสำคัญในการสื่อความหมาย แสดงไหวพริบปัญญา หรือทำให้เข้าใจผิดเพื่อความขบขัน ในภาษาญี่ปุ่นมีคำพ้องเสียงแต่ต่างความหมายมากมาย เช่นคำว่า **kane** แปลได้ทั้ง ระฆัง โลหะ และเงิน คำพวกนี้เมื่อนำมาใช้ในเคียวเงินมักจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ในบทนี้ได้ยกตัวอย่างละครเคียวเงินหลายเรื่องที่มีการเล่นคำ การท่ายปริศนา (shūku) ตลอดไปจนถึงเคียวเงินที่มีโคลงตลก (haikai no renga หรือ comic linked verse) มาสอดแทรกเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินเรื่อง ซึ่งให้ผลคือความขบขันในตอนจบ

บทที่ห้า เป็นบทวิเคราะห์และการแปลเคียวเงินที่ใช้ภาษาเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินเรื่อง คือเรื่อง **Mikazuki** ละครสั้น ๆ เรื่องนี้มีตัวแสดงเพียงสองตัว คือสามีกับภรรยา โดยมี renga (linked verse) เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้สามีภรรยาแยกทางกัน คือสามีเป็นผู้หมกมุ่นอยู่กับ renga จนขาดการทำหน้าที่สามีที่ดี ภรรยาเลยขอหย่าขาด ตอนที่ภรรยาจะออกจากบ้านสามีเฝ้าบาทแรกของโคลงขึ้นมา ภรรยาได้ยินก็อดไม่ได้ที่จะตอบบาทที่สองตอบกลับมา ทำให้สามีประทับใจมากและแปลกใจด้วย เพราะไม่รู้มาก่อนว่าภรรยาแต่งโคลงเป็นและเก่งด้วย จึงขอร้องให้ภรรยาลับมาร่วมชีวิตกันใหม่ และตนก็พอใจที่จะได้ภรรยามาเป็นคู่ต่อโคลงแทนที่จะไปหาคนอื่นนอกบ้าน ละครเรื่องนี้ซึ่งมี renga เป็นทั้งต้นเหตุของการหย่าร้างและการคืนดีของสามีภรรยา จึงจบลงด้วยดี ละครสั้นเรื่องนี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกละเอียดอ่อนระหว่างสามีภรรยาแล้ว ยังสะท้อนสภาพสังคมในสมัยนั้นที่ผู้คนนิยมคล้องไคล์ renga อีกด้วย

จากเรื่องดักหมาจิ้งจอก

¹ renga (linked verse) คือโคลงที่มี 31 พยางค์ ใช้คนแต่งตั้งแต่สองคนขึ้นไป คนแรกจะเริ่มบาทแรกซึ่งมี 17 พยางค์ แล้วคนที่สองจะต่อด้วยบาทที่สองซึ่งมี 14 พยางค์ วนเวียนไปเรื่อย ๆ จนยาวถึง 100 โคลงก็ได้ renga เป็นการละเล่นพักผ่อนหย่อนใจที่ประเทืองปัญญา ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากของชาวญี่ปุ่นทั่วไปในสมัยกลาง